

EL COMPROMÍS DE LA UE AMB EL SUD GLOBAL: DEL DISCURS A LA REALITAT

SAMUELE C. A. ABRAMI

Doctorand en Ciències Polítiques, Catholic University of the Sacred Heart (Milà); Investigador visitant, Stockholm University Institute for Turkish Studies, Sabanci University (Istanbul)

Des que, el febrer de 2022, va començar la invasió a gran escala d'Ucraïna per part de Rússia, el Nord Global va mantenir l'esperança de poder aprofitar aquesta circumstància per reforçar la seva cohesió interna i aconseguir que els països del Sud Global s'adherissin a les seves crides estratègiques. No obstant això, la resta del món va donar un suport tebi a la resposta transatlàntica. Molts estats es van abstenir de condemnar Rússia, i pocs han donat suport a les sancions econòmiques. Per la seva part, la guerra a Gaza ha assestat un altre cop dur a l'objectiu de la UE i ha posat de manifest de manera clara el doble raser d'Occident, fet que ha causat insatisfacció a molts països del Sud Global. Des del punt de vista de la UE, que es presenta a si mateixa com a defensora del multilateralisme, partidària de la solidaritat internacional i el donant més generós d'ajuda al desenvolupament, aquesta reacció suscita l'interrogant de per què a Europa li costa tant comprometre's constructivament amb el Sud Global.

Molts observadors han assenyalat darrement que l'ordre liberal internacional està experimentant una transformació profunda, marcada pel sorgiment de noves potències

que desitgen desafiar l'hegemonia tradicional de les nacions occidentals. Entre aquestes forces transformadores no hi ha només la Xina i Rússia, sinó també altres països del Sud Global. Tot i tractar-se d'una amalgama heterogènia de nacions que abasten geografies, cultures i situacions econòmiques diferents, el Sud Global comparteix avui dia una part significativa del PIB global: el 42% en comparació amb el 19% de fa tres dècades. Aquest canvi ressaltla la influència econòmica i diplomàtica creixent d'aquests països i explica el seu desig d'afirmar-se i tenir veu en la configuració d'un nou model de governança global.

Conscients de la rellevància del Sud Global, els estats europeus han mostrat els darrers anys un augment notable de l'atenció cap a aquesta regió. No

obstant això, des del punt de vista d'aquests països, la percepció és que Europa ha provat conscientment d'influenciar-los i afalagar-los, però alhora tenen la sensació que Brussel·les no ha abandonat completament la seva lògica clàssica de confrontació de blocs davant de poders no afins. No és casualitat que l'Alt Representant de la UE per a Afers Exteriors, Josep Borrell, fes referència a Europa com «un jardí que ofereix la millor combinació de llibertat política, prosperitat econòmica i cohesió social, [mentre] la major part del món

**És essencial
que la UE
mantingui
els seus
valors i
principis
ahora que
s'impliqui
amb el Sud
Global**

1. Per a una discussió taxonòmica en profunditat, vegeu: Elena Fiddian-Qasbiyeh i Patricia Daley (eds). *Routledge handbook of South-South relations*. Londres: Routledge, 2019.

és una selva que podria envair el jardí». Junta-ment amb l'espiral de crisis múltiples, aquesta dialèctica afecta tant la dinàmica interna de la UE com el seu lloc en el tauler mundial.

Si bé és innegable que el compromís de la UE amb el Sud Global ha augmentat pel que fa als aspectes comercials, energètics i diplomàtics, la condicionalitat dels seus acords (unida principalment als drets humans i la democràcia), és percebuda com a hipòcrita pels seus destinataris. Encara més, lluny de ser uniforme i incondicional, la naturalesa de les relacions que la UE estableix amb cadascun d'aquests països es veu condicionada per factors com la proximitat geogràfica, econòmica i cultural, el llegat històric o les necessitats urgents de desenvolupament. Aquesta aproximació condicional dels membres de la UE contrasta amb països com Rússia o la Xina, i també amb potències emergents com Turquia i els Emirats Àrabs Units, que semblen tractar millor les necessitats del Sud Global sense vincular-les necessàriament a requisits que sovint difícilment es poden complir.

Més enllà de la confrontació: abordar la realitat

Si Europa vol revertir aquesta tendència, ha de reconèixer que no es tracta simplement de discursos i percepcions d'Occident *versus* «la resta», sinó també d'una realitat amb un caire geopolític clar. En primer lloc, és important analitzar el món multipolar en què vivim i, en comptes de mirar només cap a Occident, comprendre que molts països del Sud Global estan optant per explorar societats alternatives; la Xina i Rússia estan aprofitant el moment per reforçar la seva influència a Àsia, Àfrica i Amèrica Llatina, la qual cosa no implica que això substitueixi els seus vincles

amb els Estats Units, el Regne Unit i la UE. En la seva execució, molts països del Sud Global intenten trencar amb el tradicional paper submís que fins ara han tingut en la política global i adoptar una actitud proactiva. El repte ara és que les noves relacions que s'estan teixint no reproduïxin les asimetries del passat –de fet, les potències emergents s'esforcen per no ser qualificades de neocolonials–, i que es construeixin a partir d'enfocaments renovats i oberts a les possibilitats d'un futur compartit i a favor del bé comú.

En segon lloc, és important reconèixer que

el Sud Global no és un bloc monolític, ni compta amb un líder o portaveu hegemònic. No existeix una visió única que serveixi d'igual manera per relacionar-se amb tots aquests països. Tot i que comparteixen una mateixa desconfiança i sensació de marginació en el sistema de governança mundial existent, les seves respostes als esdeveniments i desafiaments internacionals són diferents entre si. De fet, les posicions del Sud Global sobre moltes qüestions no es limiten a ser un reflex de concepcions alternatives del sistema global de governança en relació amb Occident. Impliquen també preocupacions i aspiracions concretes sobre qüestions de desenvolupament econòmic i social.

Això hauria de ser una invitació perquè Europa es plantegi escoltar les seves veus i entaular un diàleg constructiu que vagi més enllà de les narratives tradicionals d'ajuda. Les potències intermèdies i els nous mediadors com Turquia, Indonèsia i Qatar poden servir de pont per facilitar aquest diàleg i la cooperació al voltant de desafiaments compartits per promoure un ordre mundial més inclusiu i equitatiu.

Finalment, és important reconèixer que una política internacional pragmàtica que

Si la UE aposta pel diàleg [...] i per defensar els seus valors, pot tenir un paper constructiu en un ordre mundial més inclusiu i equitatiu

manqui d'una brúixola moral podria soscar els esforços de la UE per fer front als desafiaments mundials i exacerbar les tensions existents. Així doncs, és essencial que la UE mantingui els seus valors i principis alhora que s'impliqui amb el Sud Global, fonamentant les seves accions en el compromís amb els drets humans, la democràcia i la justícia social. Malgrat les diversitats existents dins del Sud Global, hi ha unes línies comunes que vinculen aquestes nacions, com ara una aspiració compartida d'una major representació i influència en els processos globals de presa de decisions. Les accions de la UE s'han de guiar per la comprensió d'aquestes dinàmiques i pel compromís d'abordar la demanda de reformes de les estructures de governança mundial existents, garantint així una equitat i inclusió més grans. La UE ha de reconèixer, a més, que les seves accions i polítiques en matèria de comerç, canvi climàtic i migracions tenen conseqüències de llarg abast per al Sud Global. Això comporta la necessitat d'un diàleg genuí amb aquestes nacions per entendre les seves prioritats i preocupacions, amb l'objectiu de dissenyar conjuntament polítiques i programes que responguin a les seves necessitats d'una manera més holística. Implica, així mateix, garantir que els acords comercials siguin justos i equitatius, i que l'ajuda al desenvolupament tingui lloc de manera que capaciti les comunitats locals i promogui el desenvolupament sostenible amb la implicació tant dels governs com de la societat civil.

En resum, el compromís de la UE amb el Sud Global ha d'anar més enllà de la narrativa de la competència i comprometre's amb altres parts del món segons les realitats i valors compartits, i no en termes de pertinença a bàndols diferents. Si la UE aposta pel diàleg, per tenir en compte les necessitats de desenvolupament i per defensar els seus valors, pot tenir un paper constructiu en la configuració d'un ordre mundial més inclusiu i equitatiu.

